

Grondstoffenbeleidsvisie Gemeente Leeuwarden

Naar een afvalvrije samenleving

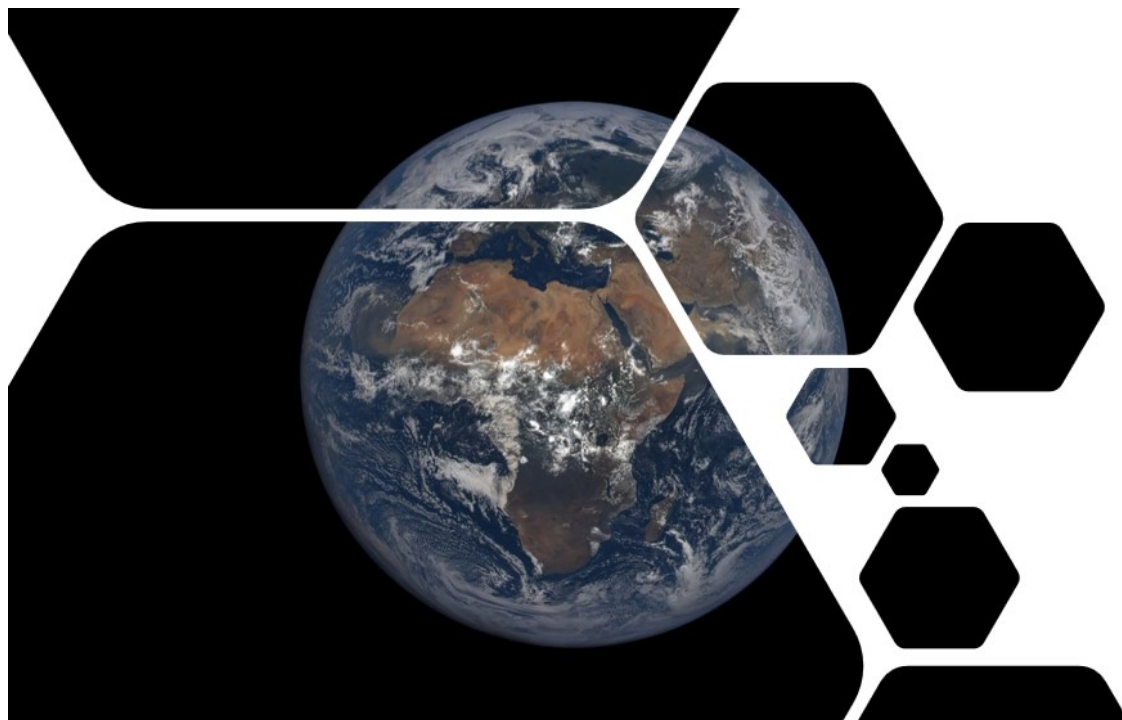

Foto genomen door Nasa op 31 juli 2018 vanuit het Noaa Dscovr ruimteschip

"we ARE ALL
ASTRONAUTS
ON spaceship
eArth"

Wubbo Ockels
1946 - 2014

Inleiding

We gebruiken als mensen meer dan de aarde ons kan bieden. Grondstoffen raken op. We consumeren alsof we 1,6 aarde hebben. Ieder jaar vindt Earth Overshoot Day, de dag waarop we evenveel grondstoffen hebben verbruikt als de aarde in 365 dagen kan produceren, steeds vroeger in het jaar plaats. We vervuilen onze zeeën. Dieren sterven door ons plastic misbruik en we vergiftigen onszelf met de microplastics die zijn opgenomen in onze voedselketen. Er is maar één aarde. Niks doen is geen optie. Wij hebben de plicht om de aarde door te geven aan toekomstige generaties.

Grondstoffenbeleidsvisie

De afvalbeleidsvisie van de gemeente Leeuwarden is één van de elementen van het gemeentelijk grondstoffenbeleid. We noemen deze afvalbeleidsvisie een grondstoffenbeleidsvisie, want dat is waar we naar streven; geen afval meer, maar grondstof in een circulaire economie.

Relatie met andere beleidsvelden

Deze grondstoffenbeleidsvisie past in de reeds ingeslagen strategie van het collegeakkoord 'De kracht van samen' waarin we bouwen aan een sociaal, vernieuwend en duurzaam Leeuwarden. Het past ook binnen het programma "Volhoudbaar Leeuwarden" dat zich richt op het speerpunt Duurzame en toekomstbestendige leefomgeving. Dit programma draagt bij aan het verder tegengaan van klimaatverandering, het aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering en de transitie van een lineaire naar een circulaire economie. In een circulaire economie bestaat geen afval.

Afvalvrije samenleving

Om tot een afvalvrije samenleving te komen is een aantal forse stappen noodzakelijk. Voorop staat dat we de hoeveelheid afval willen verminderen. Beter nog dan het scheiden en recyclen van afval is het voorkomen van het ontstaan er van. Op termijn zullen grondstoffen schaarser worden of raken zelfs op. Ook het produceren van producten en het delven van de hiervoor benodigde grondstoffen vraagt veel energie. In Leeuwarden wordt per inwoner per jaar 565 kilogram afval geproduceerd. Hoewel het merendeel hiervan gelukkig wordt gescheiden door inwoners en door de scheidingsinstallatie zodat het gerecycled kan worden, gaat helaas toch nog zo'n 30% (166 kg per inwoner per jaar) naar de verbrandingsinstallatie. Van deze 166 kilogram valt minder dan 15% daadwerkelijk onder de noemer restafval omdat hier nog geen recycling voor mogelijk is. Van de 565 kilogram afval is dus slechts 22 kilogram écht restafval.

Duurzaamheid en financiële besparing

Het recyclen van grondstoffen is niet alleen goed vanuit milieuoogpunt, maar ook vanuit financieel oogpunt. Per 1 januari 2019 heeft het kabinet de verbrandingsbelasting verhoogd van 13 euro naar ruim 32 euro per ton. De verhoging van de verbrandingsbelasting past in de vergroening van het Rijksbeleid en het stimuleren van gemeenten om te streven naar de landelijke doelstelling van 100 kilogram per inwoner per jaar in 2020. Voor de gemeente Leeuwarden met 166 kilogram restafval per inwoner per jaar betekent de verhoging van deze belasting een verhoging van bijna € 400.000 ten opzichte van 2017, dit is circa € 7,- per huishouden op de verwerkingskosten en daarmee op de afvalstoffenheffing. Hiermee wordt de financiële besparing groter voor iedere kilogram restafval die niet verbrand hoeft te worden.

Landelijke doelstelling

De landelijke doelstellingen gaan echter verder dan de 100 kilogram in 2020, namelijk naar 30 kilogram in 2030 om uiteindelijk te komen tot een afvalloze samenleving in 2050. Met als resultaat een economie waar men van bezit naar gebruik gaat, waar kringlopen gesloten zijn, waar grondstoffen optimaal en hoogwaardig worden hergebruikt bij de vervaardiging van nieuwe producten en waar geen sprake meer is van reststromen die de keten verlaten. De gemeente Leeuwarden wil en moet hier uiteraard haar steentje aan bijdragen.

Ambities en doelstellingen: Wat willen we bereiken?

De ambitie is om te komen tot een afvalvrije samenleving in 2050. Om deze ambitie te realiseren hebben we de volgende doelstellingen geformuleerd o.b.v. de landelijke doelstellingen uit het programma Nederland Circulair in 2050:

- De eerste doelstelling is maximaal 100 kilogram restafval per inwoner per jaar in te zamelen vanaf 2022;
- De tweede doelstelling is om de hoeveelheid restafval verder te laten dalen naar 30 kilogram restafval in 2030;
- om uiteindelijk een afvalloze samenleving te realiseren in 2050.

Proces

Wij willen het uitvoeringsbeleid (de maatregelen) samen met de raad, inwoners en betrokken organisaties vormgeven. We willen de ambitie en doelstellingen realiseren op basis van onderstaande randvoorwaarden:

1. We stimuleren inwoners tot het nemen van eigen verantwoordelijkheid in het voorkomen van afval.
2. We zetten in op preventie van het ontstaan van afval.
3. We zetten in op betere afvalscheiding door inwoners en meer recycling van grondstoffen samen met kennisinstellingen en bedrijven;
4. Inwoners die minder afval produceren worden hiervoor beloond.
5. We houden rekening met de minderdraagkrachtigen in onze gemeente.
6. We faciliteren inwoners met de juiste service en voorzieningen.
7. We bevorderen samenwerkingen, benutten regionale kansen en stimuleren lokale initiatieven op gebied van circulaire economie.
8. We volgen technologische ontwikkelingen en daar waar mogelijk sluiten we aan op innovatieve maatregelen.
9. We zullen de financiële effecten van de voorgestelde maatregelen, die uit deze ambitie volgen, voor inwoners in kaart brengen, afgezet tegen de financiële lasten van het peiljaar 2019.

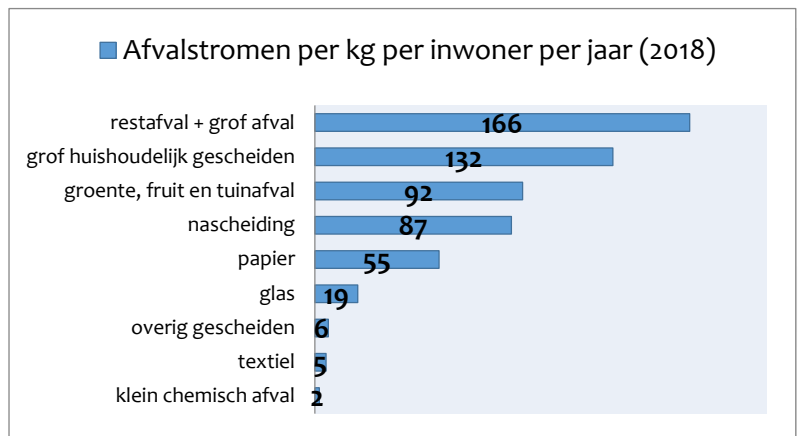
Huidige situatie

Om de voorgestelde ambities in zijn context te plaatsen wordt hieronder de huidige situatie geschetst.

Hoe gaan we om met ons huishoudelijk afval?

Zoals aangegeven produceert iedere inwoner van Leeuwarden circa 565 kilogram afval per inwoner per jaar (zie bijlage 3), waarvan het merendeel wordt gescheiden. De figuur hiernaast toont de verdeling van de gescheiden afvalstromen. Dit gebeurt via inzamelvoorzieningen aan huis, via de milieustraat of kringloopbedrijven of achteraf via de nascheidingsinstallatie.

Van de 565 kilogram per inwoner per jaar wordt 166 kg gerekend tot restafval. Dit is het afval dat ná de sortering van het verpakkingsafval (plastic, blikjes en drankenkartons) en het organisch afval bij Omrin in de afvalverbrandingsoven terecht komt.

Samenstelling restafval

Periodiek wordt gekeken naar de samenstelling van het restafval door middel van sorteeranalyses. Sorteeralyses tonen aan dat de ambitie te komen tot 100 kilogram restafval en op termijn tot een afvalloze samenleving tot de reële mogelijkheden behoort.

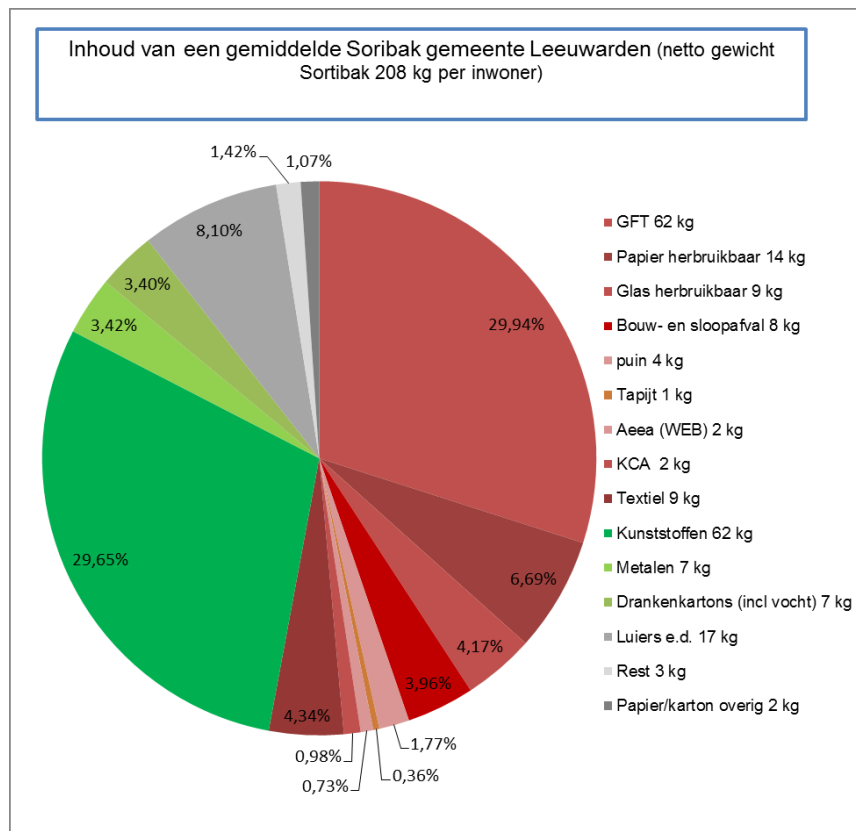

Fig.1: 'Rode' stromen horen niet in het restafval, 'groene' en 'gele' wel. Luiers kunnen in toekomst gescheiden worden.

Uit sorteeranalyses van het restafval vóóordat de nascheiding bij Omrin plaatsvindt (zie figuur 1), blijkt dat op dit moment slechts 10% -van het fijne restafval -hiervan onder de daadwerkelijke noemer restafval valt (luiers, rest en niet recyclebaar papier). Dat wil zeggen, dat deel van het afval waarvoor nog geen recycling mogelijk is. Omdat voor de in de grafiek genoemde stromen “papier/ karton overig” en “luiers” nog geen recyclingmogelijkheden zijn, rekenen we deze ook tot het restafval. In de grafiek is af te lezen dat luiers en incontinentiemateriaal met 8% een groot aandeel vormen in het restafval. Na jarenlang onderzoek zijn de ontwikkelingen inmiddels ver gevorderd. Recentelijk is in de regio Nijmegen bij ARN de eerste proefinstallatie in gebruik genomen. Omrin heeft plannen om via nascheiding luiers te recyclen. Ook het AEB in Amsterdam onderzoekt de mogelijkheden.

Referentiegemeenten

Sinds 2014, het jaar dat de landelijke doelstellingen werden vastgesteld, zijn veel gemeenten aan de slag gegaan met het verminderen van de hoeveelheid restafval. Dit gebeurt op tal van verschillende manieren. Vaak wordt gezocht naar maatregelen die structureel het aankoop- en afvalscheidingsgedrag van inwoners beïnvloeden, eventueel aangevuld met technische oplossingen zoals nascheiding. Voorbeelden van maatregelen zijn: het verlagen van de inzamelfrequentie van restafval, het veranderen van de volume inhoud van de restafvalcontainer, inwoners restafval laten wegbrengen naar inzamelpunten in de wijk en het aan huis ophalen van grondstoffen en financiële prikkels zoals tariefdifferentiatie. Deze beleidsmaatregelen worden daarbij ondersteund met communicatiecampagnes voor bewustwording en gedragsbeïnvloeding van inwoners. Bijlage 2 toont de koplopers.

Van ambitie naar werkelijkheid

Ambities, doelstellingen en kaders alléén zijn onvoldoende om een verandering teweeg te brengen. Het daadwerkelijk realiseren van een dergelijke transitie kan alleen wanneer een ieder in de keten zijn verantwoordelijkheid neemt. Of dit nu producenten, consumenten, inzamelaars, recyclers of afnemers van grondstoffen zijn.

Als gemeente hebben wij een belangrijke rol in deze transitie.

Wij zijn degenen die inwoners en bedrijven faciliteren, motiveren en door beleidskeuzes initiatieven mogelijk maken waardoor veranderingen in een stroomversnelling kunnen komen. Niet voor niets vormt de circulaire economie binnen het collegeprogramma een nieuwe pijler om meer werkgelegenheid en samenwerkingen mogelijk te maken.

Circulair Friesland

Gelukkig gebeurt er al veel. Een prachtig voorbeeld van eigen bodem is De Vereniging Circulair Friesland (VCF), een samenwerkingsverband tussen bedrijven, gemeenten, de provincie, kennisinstellingen, maatschappelijke instellingen en andere organisaties die zich actief willen inzetten om een circulaire economie te realiseren. VCF is een landelijk toonaangevende samenwerking op regionaal niveau.

Friesland is hierin nationale koploper en heeft vele regio's geïnspireerd die nu haar voorbeeld volgen. De Vereniging Circulair Friesland wil de overgang naar een nieuwe economie versnellen en daarmee ook nieuwe bedrijvigheid en bijbehorende banen creëren.

Loop.a life is een belangrijke speler in de circulaire textiel industrie en producent van de Fryske circulaire trui van vlas en gerecyclede wol. Zij willen meer mooie, duurzame producten in de markt zetten, waardevol materiaal nieuw leven geven, de kleding afvalberg verkleinen en zoveel mogelijk merken & consumenten inspireren en ontzorgen mee te doen. Met passie voor hun product, het proces en liefde voor de planeet willen zij de wereld een beetje mooier en gezonder maken. Zij hebben 4 duurzame ambities:

- #1 Circulair koploper met nieuwe standaard: Truly circular*
- #2 Consumenten stimuleren om meer duurzame kleding en textiel te kopen*
- #3 Fashion & textiel bedrijven faciliteren in hun circulaire transitie*
- #4 Lokale werkgelegenheid stimuleren en een lokale productie loop creëren*

BIJLAGEN

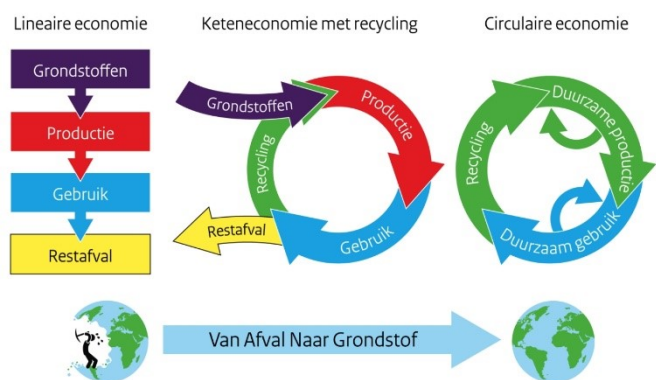
BIJLAGE 1 NATIONAAL EN INTERNATIONAAL BELEIDSKADER

De ambities en doelstellingen zoals deze in de visie zijn weergegeven sluiten aan op het nationale en internationale beleid op dit gebied.

Op mondiaal en Europees niveau zijn de kaders op gebied van circulaire economie onder meer vastgelegd in de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties en het Klimaatakkoord. Nederland heeft deze akkoorden ondertekend.

Ook op landelijk niveau zijn de kaders helder. Het afvalbeleidskader is vastgelegd in het Landelijk Afvalbeleid Plan (LAP). Op grond van de wet Milieubeheer wordt deze om de zes jaar vastgesteld.

De ambities en doelstellingen op gebied van afvalstoffen zijn sinds 2014 in het Rijksbeleid opgenomen in het landelijk programma “Van Afval Naar Grondstof” (VANG). Deze zijn ambitieus. Het streven is om te komen van gemiddeld 250 kilogram restafval in 2014 naar 100 kilogram restafval per inwoner per jaar in 2020. De vervolgstap is 30 kilogram restafval in 2025 met als uiteindelijk doel een afvalloze samenleving door het sluiten van de ketens.

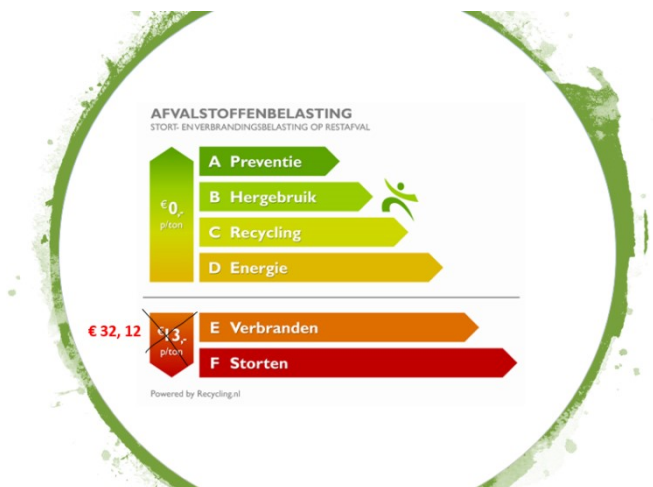

Nederland Circulair in 2050

In 2016 zijn door het kabinet in het kader van “Nederland Circulair in 2050” vijf sectoren aangewezen (biomassa en voedsel, kunststoffen, maakindustrie, bouw, consumptiegoederen). Het startpunt werd gemarkeerd door de ondertekening van het Grondstoffenakkoord. Vele partijen, waaronder de gemeenten Leeuwarden, hebben dit akkoord ondertekend. Met diverse partijen in de samenleving (bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen) is vervolgens per thema gewerkt aan de transitieagenda's voor deze sectoren. Op 15 januari 2018 zijn de transitieagenda's aan de staatsecretaris overhandigd.

Goed scheiden loont

Om gemeenten en bedrijven te stimuleren meer afval te hergebruiken en minder afval te verbranden en te storten is sinds 1 januari 2015 de afvalstoffenbelasting geïntroduceerd. Was deze per 1 januari 2015 € 13,- per ton, per 1 januari 2019 is deze verhoogd naar € 32,12 per ton. Voor de gemeente Leeuwarden met 166 kilogram restafval per inwoner per jaar betekent dit dus een nadelig effect van circa €7,- per huishouden op de verwerkingskosten en daarmee op de afvalstoffenheffing t.o.v. 2018. Het verlagen van de hoeveelheid restafval per inwoner per jaar naar 100 kilogram restafval heeft daarmee niet alleen een positief milieu effect maar ook een direct positief financieel effect door lagere verwerkingskosten en lagere verbrandingsbelasting.

BIJLAGE 2 KOPLOPERS IN AFVALBELEID

Ook gemeenten die vergelijkbaar zijn met Leeuwarden hebben de hoeveelheid restafval flink weten te verminderen. Koploper is hierbij Deventer, gevolgd door Nijmegen en Maastricht. Onderstaande tabel laat de hoeveelheid restafval per inwoner per gemeente zien. Voor Enschede zijn de gegevens inmiddels achterhaald.

Gemeente	Restafval	Scheidings%	Gemeente	Restafval	Scheidings%
Deventer	94,9	75,6	Eindhoven	223,2	53,2
Nijmegen	114,7	70,0	Amstelveen	224,8	48,8
Maastricht	124,5	69,6	Zwolle	231,3	51,7
Hengelo	141,6	70,4	Groningen**	232,2	40,9
Sittard-Geleen	149,0	64,5	Alkmaar	233,0	46,0
Apeldoorn	151,9	65,6	Enschede***	233,1	47,4
Tilburg	171,2	59,0	Amersfoort	235,5	53,9
Leeuwarden*	176,0	66,1	Delft	237,8	39,6
Venlo	176,1	63,6	Arnhem****	240,7	49,9
Heerlen	187,0	61,7	's-Hertogenbosch	250,8	46,0
Oss	196,4	67,4	Leiden	259,6	35,9
Almere	205,5	58,1	Zoetermeer	261,6	39,2
Helmond	210,8	60,2	Dordrecht	266,2	47,2
Ede	215,5	56,1	Zaanstad	271,4	44,1
Breda	217,2	56,1	Haarlem	279,5	34,8
Hilversum	222,2	56,2	Emmen	283,5	52,7

Figuur 3.4: restafvalhoeveelheden stedelijke gemeenten. Bron: CBS, 2016

NB: Er is hier geen rekening gehouden aanvullende nascheiding na bronscheiding.

** Dit cijfer is gecorrigeerd voor 80,1 kilo nascheiding in 2016.*

*** Ook Groningen laat het restafval nascheiden. Dit is in deze tabel niet verwerkt.*

**** Enschede heeft in 2017 diftar ingevoerd, en heeft nu nog 145 kilo restafval.*

***** Arnhem is sinds 2017 geheel over op omgekeerd inzamelen, en heeft daarmee een forse reductie van het restafval bewerkstelligd. Per 2020 zal hier mogelijk diftar worden ingevoerd.*

